

ARTIGA 36

JULIOL
2021

REVISTA D'ART I PENSAMENT CONTEMPORANI

PORTADA: ANTONIO LUQUE ÁVILA. «ANTIGUA CÉLULA DORMIDA 13», 2020.
Original: Fotografia. Impressió sobre paper. 40 x 60 cm. Marc d'època.

EL PES DEL MALESTAR EN L'ART CONTEMPORANI

// LAIA MANONELLES MONER

L'artista coreà Kyungwoo Chun (Seül, 1969), en la *performance* i instal·lació *The Weight of pain* (El Pes del dolor), realitzada al Centro Huarte de Arte Contemporáneo (Navarra, 2008), facilità —a qui volgués participar-hi— un mocador vermell on dipositar-hi tantes pedres com patiment sostenia. Cada persona escrivia el nom, la data i el lloc de naixement en aquest simbòlic farcellet vermell que es tancava amb un nus central i tots els mocadors es col·locaren, curiosament, al Centre Huarte, recollint el testimoni del dolor de 1.000 persones que van col·laborar en aquest metafòric ritual. En l'acció hi va participar l'alumnat d'escoles, instituts, institucions culturals i els ciutadans i ciutadanes que es van sentir interpel·lats per la proposta de Kyungwoo Chun. L'artista va visitar diferents d'aquests centres per parlar sobre el dolor i les estratègies per transformar-lo. La instal·lació col·lectiva ens recorda la potencialitat de l'art per visibilitzar els conflictes i, sobretot, la necessitat de connectar un malestar individual amb un malestar social.

El pensador i crític cultural Mark Fisher (1968-2017) alertava sobre la «privatització» del patiment en les societats capitalistes, en els darrers trenta anys, i enfocava les anomenades «malalties del buit» (depressió, insomni i ansietat), pròpies d'un context neoliberal que tracta els desassossec dels subjectes de manera aïllada, despolititzant, així, un dolor d'origen sistèmic. Diversos filòsofs i artistes qüestionen el poder terapèutic com un instrument de control que pot alienar i desmobilitzar, reflexionant so-

bre quin és el paper de la cultura com a dispositiu per activar un espai de debat i un pensament crític. Els processos creatius poden enfocar diferents problemàtiques i denunciar desigualtats, abusos i violències estructurals pròpies del marc en què vivim.

El vídeo assaig *Estado de Malestar* (2018-2019) de María Ruido (1967) parteix de diverses converses amb pensadors, un psiquiatra, un curador i dues representants del col·lectiu *InsPiradas*, de Madrid, per rumiar sobre el patiment causat pel *modus vivendi* impulsat pel «realisme capitalista», un concepte que desenvolupà Mark Fisher.¹ L'artista parla des de la primera persona del singular i dona la paraula a persones diagnosticades amb trastorns psíquics per escoltar les seves experiències. María Ruido filma la lectura del manifest del *Día del Orgullo Loco* que tingué lloc a la plaça d'Espanya de Madrid: «Consideramos que el actual modelo, económico, político y social basado en el aislamiento, la individualidad, la homogenización está generando graves crisis mentales en nuestra sociedad.» Amb aquestes paraules denunciaven la invisibilitat de les persones amb problemes de salut mental i exigien la participació directa de les persones afectades en totes les decisions polítiques i socials sobre aquest tema, alertant de la sobremedicació en infants i adolescents. Aquesta denúncia sobre la sobremedicació, també en menors, projecta —de manera directa— la pregunta: En quin món han de créixer els infants? Alhora ens retorna a la proposta de Kyungwoo Chun de parlar sobre el dolor en els centres educatius, reflexionant sobre uns temes que sovint s'obvien en els marcs curriculars.

La creació i les pràctiques col·laboratives tenen la potencialitat de re-humanitzar-nos, recullen la determinació de prendre i també donar la paraula per compartir el des-

assossec i assenyalar certs conflictes socials i polítics. L'art pot generar espais des d'on pronunciar i parlar d'allò que omet el relat hegemònic, tot destacant la capacitat de la praxi artística d'articular altres narratives. Justament, en l'arxiu digital *Polititzacions del malestar* (polititzacionsdelmalestar.org), que s'inicià l'any 2017 i està en procés de construcció, s'està confeccionant una polifonia de propostes artístiques que poden llegir-se com a gests de resistència. Jacques Rancière (1940), a *Malaise dans l'esthétique* (2004), reflexiona sobre la recepció de les pràctiques artístiques polítiques i exposa: «el arte crítico es un tipo de arte que se propone crear conciencia de los mecanismos de dominio para convertir al espectador en un agente consciente de transformación del mundo».² Dins d'aquests paràmetres cal remarcar, en definitiva, la necessitat de polititzar uns malestares sistèmics i la capacitat de l'art d'interpel·lar-nos i potenciar altres maneres de fer per transformar la quotidianitat.

1. Fischer, Marc. Realismo capitalista ¿No hay alternativa? Buenos Aires: Caja Negra, 2017. L'original en anglès es va publicar l'any 2009.

2. Rancière, Jacques. El malestar de la estética. Madrid: Clave intelectual, 2012, p. 46-47.

María Ruido. Estado de Malestar (malestar_exhuberancia_anomalía). 2018. Fotograma del vídeo assaig. Imatge cortesia de l'artista.

ÉS SORPRENENT QUE JO SIGUI JO

// MARC NAVARRO

La traducció és una operació lingüística intrigant, especialment quan, tal com succeeix amb «unheimlich», el terme o l'expressió duu implícita una extensa càrrega literària, filosòfica i artística que difícilment podem traslladar d'un mot a un altre. Des de fa uns mesos visc a Alemanya; els meus coneixements de l'alemany són molt elementals i trobo dificultats en la pronunciació, però sé del cert que la paraula «unheimlich» es forma a partir de «Heim», que en alemany vol dir casa, en el sentit de llar: el lloc amb el qual mantenim un vincle emocional o, explicat de forma més prosaica, el domicili en el qual tenim instal·lada la nostra xarxa wifi. No és estrany, doncs, que amb aquesta mateixa paraula es formi el terme «heimat», paraula amb la qual es designa el lloc d'origen, especialment quan aquest origen se situa en un entorn rural i tradicional. A Alemanya els museus d'història local on s'exposen eines agrícoles o exemples d'artesanía local s'anomenen «Heimtmuseum».

Potser per aquesta seqüència creuada de paraules el primer en què penso quan llegeixo la paraula «unheimlich» és l'obra de l'escriptor austriac Jozef Winckler. Juntament amb Thomas Bernhard o Elfriede Jelinek, Winckler s'integra en el que la crítica literària ha denominat Antiheimat-Roman, un terme que de manera més o menys precisa podem traduir com a novel·la antipatriòtica i que va sorgir com a resposta a un corrent literari dedicat precisament a tot el contrari, a enaltir els valors de la «terra natal» i construir una relació idealitzada entre els seus protagonistes i el seu lloc d'origen. En la producció literària de Winckler, nascut a Kamering, un petit poble situat a la regió austríaca de Caríntia, aquest

rebuig es fa especialment palès en la trilogia denominada «Das wilde Kärnten» (La salvatge Caríntia), en la qual es desplega un mosaic de personatges i episodis extrets dels seus records d'infància i adolescència. En un dels llibres que integren la sèrie: *Cuando llegue el momento*, publicat el 2004 per l'editorial Galaxia Gutenberg, Winckler situa al centre de la narració una imatge de Crist tallada en fusta i sense braços amb la qual el capellà del poble atemoreix els parroquians. Winckler no només fa un retrat de la cruesa de les condicions de vida i de la xenofòbia en el medi rural, sinó que també exposa l'ús sistemàtic del catolicisme de l'*unheimlich*—aquí incorporat a un objecte artístic i religiós— com a eina de control social i adoctrinament.

L'*unheimlich* de tall literari que podem identificar en Winckler, estableix punts de contacte amb l'*uncanny* que Mike Kelley va popularitzar com a categoria estètica arran de la seva intervenció a Sonsbeek '93, la vuitena edició de l'exposició que se celebra des del 1949 a Arnhem (Països Baixos), comissariada en aquella ocasió per Valerie Smith. «The Uncanny» es va plantejar com una exposició dins d'una exposició i s'acompanyava d'una publicació en la qual, a més d'un ampli repertori de fotografies, Kelley va incloure *Playing with dead things* (Jugant amb coses mortes), un assaig en el qual establia la seva pròpia relació amb el cèlebre *unheimlich* de Freud. L'assaig s'estructura a partir de diferents formes de presentació dels objectes i els cossos —fragmentats, escalats o estilitzats— que, com la figura desmembrada del text de Winckler, tenen una forta capacitat de pertorbar-nos i inquietar-nos profundament.

Mike Kelley confronta la dificultat a l'hora d'establir una definició estable d'aquest concepte. Com ell mateix apunta, entre moltes altres característiques allò *uncanny* s'aprehèn de forma física: sovint aquesta sensació guarda

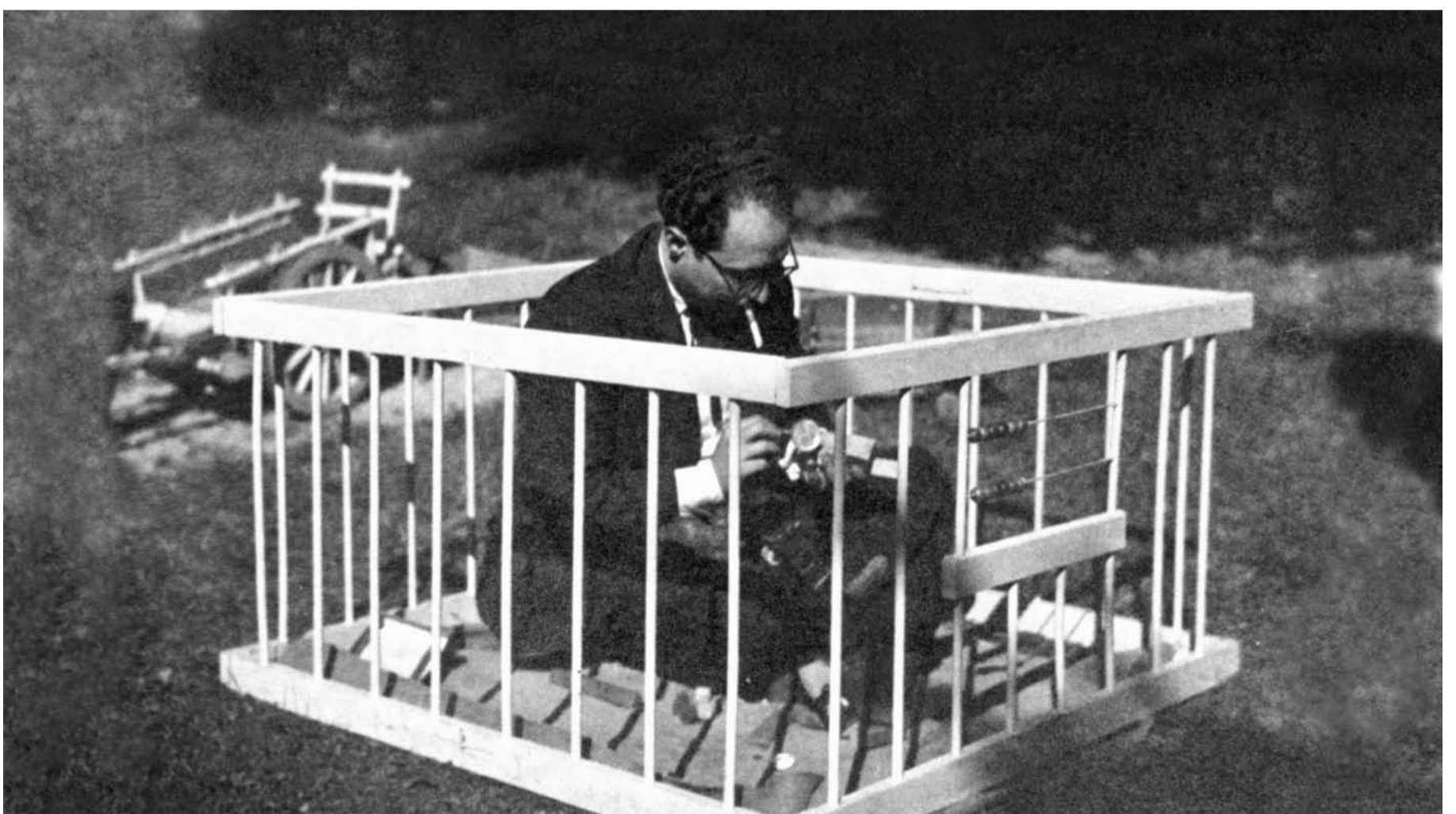
un vincle molt estret amb l'exercici de la memòria. Alhora, aquests records són provocats per una confrontació entre el «jo» i l'«allò»; una confrontació tan potent que el «jo» i l'«allò» es confonen.

En un text titulat «Xénophobie et psychiatrie» Francesc Tosquelles apuntava que en l'intent per descriure la por fòbica trobem dificultats per localitzar la font d'aquesta por: «no és ni això ni allò». Potser perquè sovint la font d'aquesta por, diu Tosquelles, és «ni plus ni moins que l'Autre en nous même». És l'altre allò que estimula aquest rebuig irracional que es manifesta sense necessitat de paraules: en el pitjor dels casos de manera física i violenta, però des de temps recents també de manera integrada en un marc polític i institucional. Tosquelles, que en aquest mateix text no dubta a identificar-se com l'*unheimlich* per la seva doble condició de psiquiatre i estranger, cita a Federico García Lorca: «Es extraño llamarme Federico. Es sorprendente que yo sea yo, o más bien que en mí, exista el otro.» A «El retorn d'un cos estrany», el darrer capítol del seu llibre dedicat al psiquiatre reusenc, Joana Masó aborda l'oblit i la recuperació de Tosquelles. Un oblit que ella emmarca en la supressió dels vincles amb la memòria republicana i els seus experiments institucionals, en aquest cas concret al Reus dels anys 30 del segle passat. La lectura d'aquest llibre és doblement necessària, d'una banda perquè ens convida a establir noves genealogies a partir d'una memòria oblidada i molt propera, de l'altra perquè ens força a interrogar els nostres mecanismes d'acceptació i rebuig, què fa que considerem alguna cosa com a pròpia? Què fa que n'ocultem una altra com qui s'amaga de les seves pròpies vergonyes?

.....
Francesc Tosquelles a Saint-Alban, cap al 1944-1945

Font: Arxius família Tosquelles.

Reproducció fotogràfica: © Roberto Ruiz.

TOM CARR. EL LLOC I L'INSTANT, O L'ESPAI I EL TEMPS

// ANTONIO SALCEDO

MAMT Tarragona. Del 15 de desembre de 2020 al 14 de febrer de 2021. dipta.cat/mamt

Tom Carr ha tornat de nou a la seva ciutat per presentar l'exposició «El lloc i l'instant» al Museu d'Art Modern de Tarragona. Una mostra que té dins de la seva trajectòria un caràcter particular, perquè ens presenta de manera molt sintètica una revisió de la seva trajectòria artística, a la vegada que ens dona a conèixer una de les obres més interessants dels darrers anys: *Melancholia*.

Estructurada en tres parts, clarament diferenciades, encetem el recorregut per la primera sala, «My red studio», en el qual rendeix homenatge a Matisse, conjugant aspectes de l'obra del pintor francès amb les seves, reals i projectades. Trobem un espai real i un de metafòric. La sala del museu es converteix en un taller en el qual Matisse i Tom Carr interactuen virtualment. Les parets de la sala es converteixen en el suport sobre el qual la pintura lumínica es projecta; només hi ha uns detalls de l'obra de Matisse i el color vermell que ho inunda tot. Parlem, per tant, d'un espai de singular importància per a qualsevol creador, allí l'artista produeix la seva obra, converteix la matèria en art. De manera similar a l'estudi de Matisse, Tom Carr presenta obres que van des dels seus inicis, quan dibuixava al Serrallo, fins a l'actualitat i l'esdevenir, per això va projectar un rectangle de llum en el qual els espectadors es veuen projectats, ampliant el joc interactiu: Matisse - Tom Carr - espectadors. En aquest espai, hi trobem obres de diferents moments essencials de la seva trajectòria: l'escala de fusta (1987), White Helix (2011),

una espiral en moviment que ens parla de la vida i del pas del temps. Un vídeo amb una forta carrega simbòlica, *Arrival & Departure*, en el qual es poden veure siluetes de persones que pugen i baixen per unes escales, d'on venen?, on van?, és un espai en qualsevol lloc del món o és la vida mateixa, uns arriben i uns altres se'n van.

A la segona sala, hi trobem l'obra més impactant *Melancholia*, un tema amb molta prosòpia de la història de l'art i de la cultura en general. L'escultor pren com a referent un dels gravats considerats més importants de Dürero: *Malenconia* (1514) i a la vegada uns dels més enigmàtics, en el qual veiem un àngel envoltat d'un conjunt d'atributs que pertanyen al món de les arts, l'intel·lecte i les ciències. Un d'aquests atributs és el poliedre, com a representació de la geometria, un tema íntimament lligat a Dürero i també al nostre escultor, que és a la vegada una constant en la seva producció, és a dir, la relació que estableix amb molts creadors.

Tom Carr recrea aquest poliedre, que trobem al mig de la sala, sobre el qual es van projectant una sèrie de figures, de textures, que apareixen i desapareixen, enmig de la foscor de l'espai. Una llum en l'obscuritat que ens parla de la fugacitat i brevetat de la vida i de moltes altres coses, perquè la malenconia, és un concepte polièdric i cadascú la viu a la seva manera. Tom Carr ens parla de la malenconia en la seva vessant creadora, però sempre malenconia. Un dels autors que han treballat aquest concepte, Marek Bienczyk, ens diu que la malenconia ens enfonsa en una reflexió autoreferencial sobre les fronteres del joc. Una opinió que coincideix amb el que comenta Tom Carr en referir-se a aquesta obra: «Quan arribem a un punt en el temps en el qual la maduresa vital ens permet gaudir de l'experiència i els coneixements adquirits, alhora se'ns fa evident la ironia de la inevitable fugacitat de l'instant.» És justament aquesta

maduresa, aquest coneixement, el que li permet mirar enrere i recrear-se sobre el que ja ha fet, i continuar endavant.

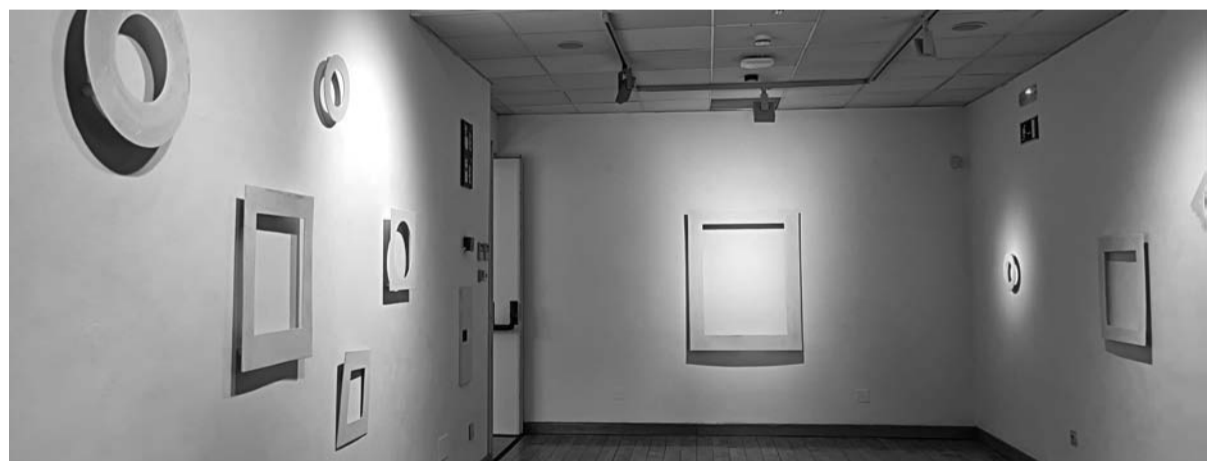
La tercera sala és un espai de pas i l'autor va decidir muntar aquí una instal·lació fent servir una gran varietat dels seus marcs de fusta, pintats per darrere i lleugerament separats de la paret, amb la qual cosa aconseguieix projectar una ombra blava, groga o vermella, que canvia segons la llum ambiental, dotant a aquests marcs de quelcom especial. Marcs buits, quadrats, cercles, rectangles que podem entendre com a quadres per omplir. L'artista s'inspirà en els antics gabinets de curiositats coneguts com a *Kunstkammer*, segurament les primigènies col·leccions que han existit, antecedents o precursors dels museus. Passat i present que es donen de nou la mà i donen a l'espectador la possibilitat d'omplir de significat la «buidor» d'aquestes peces. Com deia Jean Clair, el comissari de l'exposició «Mélancolie, génie et folie en Occident», que es va poder visitar al Gran Palais de París el 2005, «Els artistes no fan formes en abstracte perquè no signifiquen res, al buit, ja que en ells hi ha els "humors", les obsessions i les idees pròpies del seu temps.»

En conjunt, podem dir que un aire melancòlic ho envolta tot, però sempre en positiu, no hi ha tristesa en recordar el passat, sinó en mirar el passat i veure com s'enfronta el futur. Una exposició feta amb una successió d'instant, en un espai unit a la memòria que, parodiant Borges, és el que queda del temps.

Conjuntament amb aquesta mostra s'ha editat el llibre *Tom Carr, l'escultura mental: presència i contingència*, de Raquel Medina de Vargas (Diputació de Tarragona y Viena Edicions).

Vistes de l'exposició i obres.

Fotografies: ARTIGA.

NYAM NYAM.**«SER SENSE SER-HI»**

// ASSUMPTA ROSÉS

*Capella de Sant Roc de Valls.**Final d'un cicle o cicle final.**Temporada 2020.**capellasantroc.cat*

Darrera temporada d'Art Contemporani a La Capella de Sant Roc. A partir d'ara, l'Institut d'Estudis Vallencs hi ubicarà un centre dedicat al músic Robert Gerard. Per sort, l'Ajuntament i el Museu de Valls han anunciat que treballen en un programa i un lloc alternatiu on traslladar les exposicions i activitats d'arts visuals, potser esperonats per la reacció del sector d'artistes, teòrics i seguidors que ha posat el crit al cel, tement la pèrdua d'un espai tan carismàtic.

Anem a la programació del 2020. No ha sigut un bon any per fer exposicions; a temporades no es podia obrir la sala, hi ha hagut confinaments i tancaments perimetrals que limitaven la comunicació i el moviment d'artistes i públic, però el projecte «Ser sense ser-hi» s'ha complert, tot i que els interessats només l'hem pogut seguir de manera esbiaixada.

«Suar iogurt, carbó, greix i tinta» és l'altre títol genèric i és, literalment, el que han fet o programat els de Nyam Nyam: Iñaki Alvarez i Ariadna Rodríguez. Han comptat amb Rosanayaris, Fernando Gandasegui, Elia Bagó, Alex Solé i Lluc Mayol. Primer van fer iogurt grec, cosa impossible de fer literalment si no es fa a Grècia, potser d'aquí el «Ser sense ser-hi». Després van fer una petita carbonera; amb moltes complicacions per poder respectar les restriccions de la COVID, van fer carbó com a combusti-

ble i carbonets per dibuixar. «Similar to greix», es va fixar en greixos animals, restes rrelliscoses i coses que es fan amb greix com ara el sabó i les espelmes. Les reflexions s'adaptaven de manera sorprenent a la realitat del final de cicle de La Capella: «L'espelma no crema sense oxigen i tampoc brilla sense fosc. El combustible crema i desapareix, no deixa rastre. Tot es repeteix i s'alimenta, hi ha coses que perduren a mercè de tot el que s'ha esborrat.»

Finalment, la tinta. Una impressora ha estat plantada al centre de l'absis de la capella i allí s'ha anat imprimint la documentació de l'exposició. Els fulls apilats han ocupat

l'espai principal i cada visitant es podia fer el seu propi catàleg amb els fulls que li cridaven l'atenció. Amb aquest material, retallat i recomposat, s'ha fet el catàleg que ja és al Museu de Valls, a disposició de qui hi estigui interessat.

Algunes reflexions, escrites pels autors entorn aquest projecte, ultrapassen el seu significat i ens serveixen als que hem seguit durant trenta-cinc anys les exposicions, *performances* i activitats de Sant Roc i que les recordem amb certa nostàlgia. Les seves paraules les podríem aplicar a tota la història: «La capella com una gran taula, la capella com una infraestructura col·lectiva. Exposicions performatives i adaptatives per força, per la qualitat especial de l'espai.»

Nyam Nyam ha encertat el plantejament conceptual i ha respectat el projecte processual, han connectat amb col·lectius i han estimulat la participació exterior tant a les accions com al catàleg, però no ha arribat a connectar amb el públic ni amb el sector de les arts contemporànies del territori. Mentre artistes, crítics, institucions i públic ens queixàvem de la pèrdua del Programa d'Art Contemporani a la Capella de Sant Roc, molts constatarem que les darreres temporades no havien convocat prou el públic, ens havíem perdut activitats, les accions havien quedat sovint limitades a un cercle format pels comissaris i els artistes implicats directament i el seu entorn d'amics i seguidors. En el darrer projecte això es justifica perquè ha estat un any molt difícil per moure's i relacionar-se, però si passa és també perquè aquest és un món de vasos poc comunicants.

*Vistes de les exposicions i catàleg.**Fotografies: ARTIGA.*

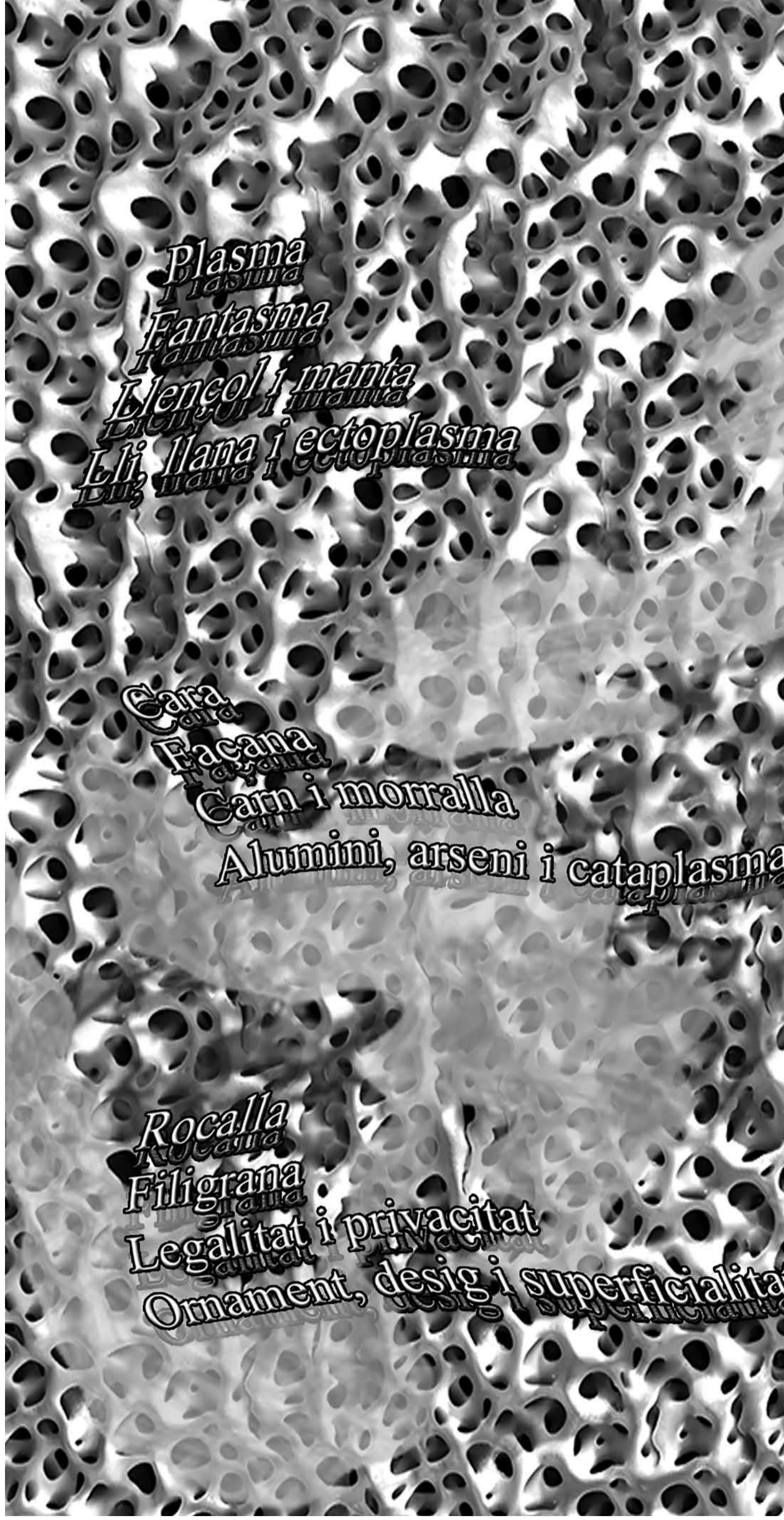
PÀGINES DE CREACIÓ ARIADNA PARREU. «UNA CORTINA COM UN FANTASMA». 2021

«Epifania» és una paraula d'origen grec, té el mateix significat que la paraula «superfície» llatina. Una façana, una faceta, un fantasma. Conèixer-ho tot per sobre, per palpar al llarg d'una capa i no en profunditat i així entendre la forma, el cos i el seu halo sensible i ideològic. Adquirir un coneixement liminar, una transició, una transacció de crèdit *contactless*. Com la cortina de Parrasio sent més real que la tela moguda pel vent i saltant segles i pandèmies, la pantalla tàctil que s'obre a mons d'il·lusió espacial i vicissituds emocionals.

Per a la imatge he utilitzat una textura de l'App Epiphany que estem gestant arran de la beca de BCN Producció de mitjans digitals, juntament amb dibuixos fets digitalment d'ectoplasma del segle xx i de rocalla rococó ampliats fins a convertir-se en una des-aparició. El poema reflecteix aquestes divagacions, publicat en format mocador de seda per la beca d'investigació OSIC 2020.

Ariadna Parreu. Reus, 1982.
@3.141phany

Ariadna Parreu és artista plàstica i professora d'Història i Teoria d'Art i Disseny a l'Escola Massana. Doctoranda a Eina sobre la superfície o el fantasma, la pantalla, el tacte o la cortina.

Una manta com una capa
Layers amb grau d'opacitat
Superfícies apareixen, epifànies

Transducció text, texere textura .txt
Un glitch condicionat, vidre trencat
Un forat a la pantalla, a la pantalla

Cos semiòtic, objecte somàtic
Estat sensorial sobre l'estrat sensitiu
Transmissió epitelial, abismal

LLUÍS VIVES.
«REVERS»

Comella gràfic, Tarragona.
Del 27 al 29 de novembre de 2020.

Les fotografies clares, elegants i pulcres tècnicament, presenten una mirada electiva i selectiva, dirigida a espais arquitectònics i configuracions formals de la natura. Presenten llocs i esdeveniments que tenen uns valors de proporcions i formes que es revelen fotografiables en el caminar de l'observador. Lluís Vives, que va ser pintor i gravador, diu que ara es considera un fotògraf i que «la fotografia desconfia de la mirada. Si la càmera és capaç de veure el que jo veig, deu ser que el que veig és veritat.» Del procés de mirar, fotografiar i positivar, en resulta una realitat estètica, convertida en expressió gràfica. **A. R.**

ENRIC MAURÍ I NATHALIE REY.
«ATLANTIS»

Centre de Lectura de Reus. Del 14 al 30 de gener de 2021.

Van guanyar l'accèssit al premi Reddis 2020 de recerca artística i van exposar el resultat del treball. Un treball individual, però fet en un procés de comunicació de pensaments i vivències, cadascú tancat en un lloc on els havia situat el confinament. Ella a Barcelona i ell al camp a prop de Cardedeu, han observat i compartit experiències sobre com han variat conceptes i situacions vitals, tant al món urbà com en el rural. L'empitjorament de la pobresa dels més desfavorits, l'aïllament, la lliure circulació d'animals per l'aturada de la circulació i l'entropia imparabile. Un complex discurs teòric ho acompanya, avalat per referències a artistes històrics. **A. R.**

TERESA FELIP.
«SQUILA MANTIS. LA LÍNIA EN ACCIÓ»

Sala Àmbits. Cambrils. Del 5 de juny al 3 de juliol de 2021.

Inspirant-se en les formes d'una galera, la pintora ha utilitzat la línia com a expressió i el dripping (regalims de pintura) com a tècnica. Remarca l'estructura geomètrica del crustaci, el ritme de les anelles i el moviment flexible que la impulsa o la posa en actitud de defensa. L'augment de l'escala suggereix la forma d'un monstre marí punxós i agressiu. El pas següent és jugar amb les formes i acostarse a l'abstracció. Cal destacar el bon muntatge en una sala que no és fàcil, amb bona distribució de les peces, la creació d'una membrana semitransparent que crea ambient i matisa el gran vidre que dona al carrer i, finalment, el complement d'un vídeo que mostra el procés de treball. **A. R.**

NATI CASANOVA. «SOS DELTA»

Diversos espais a Sant Jaume d'Enveja i Deltebre.
Març de 2021.

La intervenció artística de Nati Casanovas, realitzada a les rotondes que hi ha a banda i banda del pont Lo Passador, que uneix per carretera els municipis de Sant Jaume d'Enveja i Deltebre, explora un format poc habitual en el nostre país, reservat generalment a campanyes institucionals i de difícil accés per als artistes. La instal·lació consisteix en sis imatges del Delta, situades entre els fanals de les rotondes, que volen denunciar la fragilitat d'aquest espai. Les imatges provenen d'un fons de més de dues mil fotografies que l'artista ha realitzat al llarg dels anys en les seves passejades solitàries per les Terres de l'Ebre. Imatges potents que insinuen més del que ensenyen i ens fan reflexionar de manera crítica. **M. D.**

PALAU FERRÉ.
«RETROSPECTIVA BIOGRÀFICA»

Tinglado 1 del Moll de Costa del Port de Tarragona.
Del 25 de març al 13 de juny de 2021.

El Port de Tarragona se suma a l'any Palau Ferré (Montblanc, 1921-2000) amb aquesta mostra que recorre cronològicament l'obra d'un artista singular, molt vinculat al Camp de Tarragona, amb una obra colorista plena de símbols i referències, que va ser en el seu moment molt apreciada i que encara és estimada. Un recorregut que ens acostava als anys de formació, a les estades a París, als desenganys amb els galeristes, i al reconeixement gradual. Amb nombroses reproduccions —es troben a faltar més peces originals—, l'exposició reivindica la figura i l'obra d'un pintor, dibuixant, ceramista i escultor que va influir notablement en molts dels artistes que el van seguir. **M. D.**

FRANCESC ROIG. «CÒRPORA 3.0»

Galeria Espai Nivi Collblanc, Culla, Alt Maestrat, Castelló.
Del 24 d'octubre al 15 de desembre de 2020.

Francesc Roig elimina de les seves peces tot el que sigui superflu o comporti un mínim d'artifici, deixant que les formes i els materials expressin la seva puresa; uns materials que l'artista utilitza per transmetre sensualitat i carnalitat, però també la distància que ens separa de les màquines i dels objectes inanimats. Formes exànimes que es relacionen amb nosaltres com si fossin objectes d'ús quotidià que ens esperen al prestatge, com si la seva utilitat hagués quedat oblidada i ara, amb la seva exposició pública, ens obliguem a imaginar qui n'eren els propietaris o en quin moment les utilitzaven. Exposició madura i meditada que esperem poder tornar a veure, però més a prop de casa nostra. **M. D.**

MARIE FRANCE VEYRAT.
«QUATRE CREUS»

Plaça del cementiri d'Almóster.

Podríem dir que es tracta d'una escultura que assumeix els paradigmes clàssics tant per la seva ubicació, com pel material emprat –acer Corten– i el llenguatge simbòlic que estableix relacions amb el lloc on està emplaçada. Sota aquesta lectura més clàssica, hi ha una visió contemporània molt radical que ens permet relacionar «Les quatre creus» amb un fragment d'ADN, o potser amb un seguit d'instruccions informàtiques escrites en «codi font» o amb el segment d'una xarxa topològica que sustenta una estructura complexa i desconeguda. Com si, sota la realitat, una gramàtica ja oblidada ens connectés amb la natura. **M. D.**

MIRANT L'ALTRE

Museu Salvador Vilaseca, Reus.

Del 4 de març de 2021 al 31 de gener de 2022.

Una nova mirada cap a la col·lecció dels museus de Reus, una col·lecció que potser no destaca per la seva contemporaneïtat, però sí que ho fa el concepte i la manera de mostrar-lo en aquesta exposició, que ens parla de diversitat, del jo i els altres en un món globalitzat, en el qual l'etnocentrisme –esperem– viu els seus darrers dies. A través d'obres principalment dels segles XIX i XX i cites d'antropòlegs actuals, es posen sobre la taula qüestions culturals i racials amb força autocrítica, un fet destacable, ja que fins i tot s'atreveix a qüestionar la mirada dels sempre venerats artistes reusencs que treballaren a l'Àfrica: Fortuny, Tapiró i Gené. **Q. T.**

LES DECENNALS
QUE MAI VAN PODER SER

Biblioteca Popular, Valls.

Del 19 de març al 18 d'abril de 2021.

La pandèmia ha deixat Valls sense la seva festa més important, que és esperada durant deu anys pels seus habitants i els que vivim als voltants. No obstant, els artistes vallencs no s'han quedat de braços plegats i l'han reivindicat a través de deu obres que parlen sobre la festivitat des de diverses perspectives. Adrià Batet, Carles Cubos, Íria Rodon i Elisenda Nadal aporten algunes de les propostes més interessants de caràcter simbòlic, els dos primers des de la metàfora visual i un cert humor, les darreres dues des d'accions més introspectives on, fins i tot, hi ha espai per a la crítica social, en el cas de Nadal. **Q. T.**

RUFINO MESA.
«PROCESOS CREATIVOS»

Ediciones La Comella.

Tarragona. 2021.

Que el lector no esperi un catàleg d'obres de Rufino Mesa, ni tampoc una autobiografia, tot i que s'hi relaten moltes anècdotes i experiències pròpies. «Procesos Creativos» és, més aviat, un gran assaig que funciona alhora com a glossari d'idees i elements que han influït a l'artista en la seva manera d'entendre la creativitat associada a l'art, de posar-la en marxa i de transmetre-la. Entre mirades subjectives, successos i una bona mà de referències bibliogràfiques es conforma una publicació interessant i didàctica, dividida en prop d'un centenar de conceptes que es poden llegir també de manera individual. **Q. T.**

COL·LECTIU CAMBIUM
«AIXÒ ÉS AIXÍ»

Centre de Lectura de Reus.

Del 7 al 28 de maig de 2021.

La frase «Això és així» brilla en un lateral de la sala Fortuny, unes paraules que s'imposen i no deixen rèplica, igual que la resposta que ens donaven els nostres pares i mares quan ens queixàvem per haver de vestir bé per anar a una celebració especial o menjar peix en Divendres Sant. El col·lectiu, format per Alba Domingo i Arnau Casanoves, qüestiona les tradicions i els rituals diaris des de la perspectiva contemporània i a través d'un ampli ventall de llenguatges visuals, i també sonors, per concloure –com reflecteixen unes ulleres per mirar-se a un mateix– que parlar de ritus i tradicions també és parlar de la formació del «jo». **Q. T.**

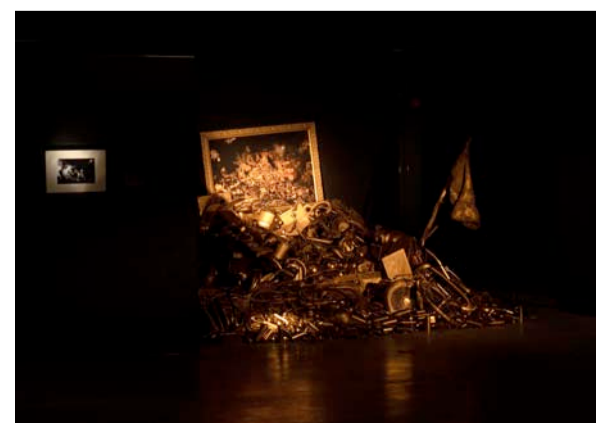

GRETA DÍAZ I JOSEP PIÑOL.
«LA MUDA»

Centre d'Art Lo Pati, Amposta.

Del 27 de febrer al 6 de juny de 2021. lopati.cat

«La Muda» no és només una exposició de fotografies, és un projecte ambiciós i ben presentat que ens arriba de la mà d'una parella d'artistes molt joves i de la comissària Aida Boix, directora de Lo Pati. La mostra pretén, i aconsegueix, a través d'una posada en escena immersiva i la combinació de llenguatges artístics, crear sensacions que afecten diversos sentits i, d'aquesta manera, fer que l'espectador s'introdueixi en l'imaginari simbòlic i oníric que es presenta i capti missatges subjectius relacionats amb temes com el conflicte de poders, els límits de la consciència o la incertesa vital. **Q. T.**

«LE LONG DU FLEUVE CONGO.
IN_DISCIPLINE»

// BELÉN SIMÓN BAZÁN

.....
Espace Expressions CDG, Rabat. Marroc.
Del 9 d'abril al 21 de maig de 2021.

«Le long du fleuve Congo» ens remet geogràficament a la frontera natural que separa la República Democràtica del Congo (capital Kinshasa) de la República del Congo (capital Brazzaville). Es tracta d'una exposició col·lectiva de 5 artistes congoleesos fruit del treball realitzat al programa de residències artístiques Jardin Rouge promogut per la Montresso Art Foundation de Marràqueix.

El riu, bressol de la civilització, és una entitat de gran poder dinàmic i productor de força, és també mitjà de comunicació i d'intercanvi. És precisament a partir d'aquest riu en tant que via de comunicació que KOUKA NTADI proposa la seva instal·lació, que s'articula a partir dels «fagots» (feixos) de fusta embolicats amb arpillers intervingudes amb imatge i text i delimitats en l'espai mitjançant cercles de terra. Altres arpillers i dibuixos emmarcats tradicionalment completen la instal·lació als murs.

Els personatges representats als fagots són el símbol de l'home primigeni, universal, l'ancestre que esdevé atemporal, guia i guardià de la memòria i dels valors humans, imprescindibles per a la pròpia construcció identitària. Amb l'escriptura Ntadi vol assimilar un concepte occidental –la transmissió escrita i no l'oral– per amplificar el seu missatge, superar fronteres i encarar-se al món actual des d'un esperit obert, on coneixement i tolerància han d'anar de la mà.

«Voyage vers Mars» és el títol de la sèrie de 3 teles presentada per HILAIRE BALU KUYANGIKO. Amb molta ironia i sentit de l'humor, Balu planteja qüestions entorn de les migracions, el consumisme i la globalització. A les teles, hi apareixen dones migrants, carregades de paquets, esperant per partir. L'espera, la paciència i l'esperança intrínseques del viatge. Les bosses de ràfia sintètica que porten (anomenades «Ghana must go» a gran part de l'Àfrica subsahariana) estan carregades d'imatges icòniques del consumisme occidental. Les noves deïtats apareixen contraposades –a través de la figura de Nkisi Mangaaka– a l'antiga mística africana, en un exercici de recontextualització dels símbols per denunciar l'intercanvi desigual a tots els nivells entre Àfrica i Occident.

El cos humà és per VISTHOIS MWILAMBWE BONDO central a la seva obra. A través d'ell podem interpretar els discursos contemporanis identitàris –raça, estatus social, gènere, etc. Barrejant pintura i *collage* vol recrear un nou univers on desfer-se dels paradigmes de lectura tradicionals. Així, l'artista recrea nous cossos des de les parts d'altres cossos. L'assemblatge, en certa manera càdtic, és un reflex de la societat congoleesa contemporània, mutant, inestable, creativa... Bondo presenta una sèrie de retrats de dones. La figura femenina ha incidit en la història i la mística africana (a l'antic imperi Luba la seva representació tenia una importància cabdal). L'artista repren el discurs per reescriure la història des de la mirada pròpia, desconstruint així la mirada imposada, colonial.

«Kelasi», que vol dir escola, és la sèrie que presenta FRANSIX TENDA LOMBA. A partir de la intervenció de documents i arxius familiars del segle passat l'artista incideix sobre la idea de la memòria, personal i col·lectiva. A

partir del tema del document (un quadern de l'escola, un rebut, un carnet d'accés, etc.) dibuixa, subratlla, guixa... creant un diàleg entre text i imatge en un exercici de reapropiació de símbols de l'imaginari per fixar un relat alternatiu que, sovint, transgredeix el discurs oficial. La idea de relats diversos –col·lectiva– contraposada al relat únic –oficial–, és la base per a la construcció d'una identitat cada cop més fluida i globalitzada.

Tornem a trobar objectes quotidians com a receptacles de la memòria col·lectiva a la sèrie «Meeting» presentada per SERGE DIAKOTA MABILAMA. Aquests objectes estan carregats de significació i són el reflex de la realitat sociològica i cultural a la qual pertanyen. Xapes, llaunes, cables, safates... juntament amb fotografies gravades i pintades, conformen objectes escultòrics murals, principalment, que compten amb una nova dimensió mística i simbòlica. Una obra carregada de color i optimisme on es dilueixen les fronteres i les jerarquies amb l'esperança de construir una realitat més tolerant i més lliure.

La interacció i els punts en comú entre tots ells són ben palesos. Tots 5 artistes són homes nascuts a la dècada dels 80 i principis dels 90, radicants d'un mateix lloc i amb trajectòries professionals internacionals. Treballen tècniques pluridisciplinàries partint d'objectes reciclats trencant amb les jerarquies formals tradicionals. Tenen eminentment un missatge positiu a transmetre. Des de la transformació com a procés constitutiu de la identitat de l'individu contemporani, ofereixen perspectives àmplies, obertes i tolerants, i reivindiquen el seu dret a construir-se a partir de la seva pròpia mirada.

.....
Fotografies: Montresso* Art Foundation©.

TRILOGIA MARROQUINA

// JUAN GUARDIOLA

Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía.

Del 31 de març al 21 de setembre de 2021.

museoreinasofia.es

«Trilogía Marroquí» arriba per cobrir un deute històric del nostre país amb l'art modern del Marroc. Era incompreensible que a l'Estat espanyol s'haguessin fet mostres d'art africà, iranià o coreà, i s'hagués obviat un context artístic tan proper. És un oblit que no s'ha tingut amb la resta dels països veïns com Portugal, França o Itàlia, cosa que diu molt de la pròpia ignorància, prepotència i/o prejudici. Una anomalia o disfunció finalment corregides. Si bé s'han fet daltres exposicions anteriors («La Pintura Marroquí contemporània», 1989; «Pintores del Magreb», 1993; «Reencuentro – Tawassul» i «Art Contemporani del Marroc», ambdues de 2016), cap de les citades mostrava l'art contemporani marroquí dins d'una tradició de modernitat, com tampoc ho va fer la VI Biennial de Marràqueix de 2016.

L'exposició s'estructura en tres períodes històrics, d'aquí el títol, i presenta la diversitat d'una escena artística interdisciplinària molt desconeguda, per mitjà de 61 artistes i cineastes, juntament amb abundant documentació. El primer moment històric va de la transició a la independència (1950-1969), seguida dels anomenats anys de plom (1970-1999), per acabar en l'actualitat contemporània (2000-2020). Sens dubte és una gran oportunitat de conèixer una narrativa ignorada per la història de l'art canònic d'Occident.

No obstant, hi ha alguns aspectes problemàtics en el plantejament curatorial, donat que un dels eixos programàtics del MNCARS és, precisament, la investigació decolonial. L'exposició comença amb la independència, obviant fets artístics anteriors que permetrien crear una certa genealogia sobre la modernitat marroquina anterior a la dècada dels 50. Em refereixo, concretament a la creació de l'Escola de Belles Arts de Tetuan el 1945 que va donar lloc al grup d'artistes del mateix nom i que va suposar la introducció, no tan sols de la pintura occidental, sinó que va ser el germen de l'art modern al Marroc; una pintura que va evolucionar des de la tècnica postimpres-

sionista, cap a l'expressionisme i l'abstracció, conjugant una identitat nacional que dialogava amb les tradicions artesanals. Hem de recordar que durant el protectorat espanyol (1912-1956) es van crear l'Escola d'Arts Indígenes i el Museu Marroquí (Etnologia), entre d'altres iniciatives culturals. Tot en clau colonial franquista, certament. Però aquesta perspectiva és obviada, prioritant una interpretació feta des de la cultura francòfona, que no deixava de ser un altre poder colonial. Des de la memòria històrica és incompreensible que s'hagi escamotejat aquesta part de la història que hauria explicat l'exposició dins del nostre context.

Aquesta omisió ens porta a reflexionar sobre altres aspectes, com ara la selecció purista d'artistes, privilegiant creadors marroquins, encara que no treballin al país, i ignorant altres creadors d'origen peninsular com ara Oliver Laxe i, especialment, el recentment desaparegut Toni Serra, artista català que va fer del Marroc el motiu de la seva obra. Aquests autors ens mostren la realitat de l'art marroquí dins el context internacional, on l'intercanvi d'idees, persones o mercaderies ha deixat obsoleta la noció de cultura com a patrimoni nacional.

Farid Belkhalia: Alba, 1983. MATHAF. Museu Àrab d'Art Modern Art, Doha.

Yto Barrada: Blocs de construcció Lyautey (Joc), 2010. Col·lecció de l'artista.

Safaa Erruas: Brisa, 2002.

Fotografies: cortesia MNCARS.

CAPE, CONTAMINACIONS, CONTEXTOS I IMMEDIACIONS

// QUIM PACKARD

«Immediacions». Ro Caminal. Premi Beca Reddis 2020. Centre de Lectura de Reus i Galeria Antoni Pinyol. Del 16 d'abril al 3 de maig de 2021.

Coses que se solapen com en una pila de compostatge. Una exposició de Ro Caminal a Reus sobre dos barris: el barri Fortuny i el barri Gaudí. Dos homes blancs. Dos barris dels «afores» de Reus. Dos barris construïts durant el franquisme. Dos vídeos en dos espais de Reus: la galeria Antoni Pinyol i la Sala Fortuny del Centre de Lectura.

Ro Caminal investiga els paisatges arquitectònics i socials dels dos barris a través del vídeo. Una aproximació poètica que voreja i sobrevola aquests dos escenaris. Dos realitats que són com la punta d'una muntanya de compostatge: si remenes fan mala olor, si no remenes no fa xup-xup; si només et fixes en la superfície no entens la màgia de la fermentació; si es construeix bé, la pila de compostatge pot arribar a prendre foc. Ni en una galeria ni en una sala

quasi neoclàssica no hi ha les millors condicions per fer-ho, però Ro Caminal posa els ingredients per tal que la fermentació s'activi: històries personals d'un model de vida patriarcal, conservador i repressiu aparentment inofensives. Retrata una arquitectura buida i contaminada per polítiques socials i urbanístiques tòxiques; dibuixa vides de víctimes i perpetradors alhora d'un model social exclusiu i desigual. Però com en molts altres llocs, aquesta violència estructural no es veu a simple vista; de fet, depèn de com es miri no sembla que hi hagi violència enlloc.

Més coses que se solapen. Un any d'una explosió a una petroquímica de Tarragona. Un procés costós de reobertura d'un centre d'art. Una proliferació de virus mortals. Una crisi climàtica. Una crisi de l'habitatge. Una presència creixent de partits d'extrema dreta. Els processos de compostatge per «treballar» bé necessiten una relació porosa amb el seu entorn. A vegades és difícil saber on comença i acaba una pila de compostatge.

Vistes de l'exposició. Fotografia: Ro Caminal.

LÍDIA PORCAR. CHEMICAL PICTURES, 2020-2021.

// MÀRIUS DOMINGO

Parlem contemporani? Quart cicle d'arts visuals al Convent de les Arts d'Alcover. 17 d'abril de 2021. conventarts.cat

1. Lídia Porcar (Montcada i Reixac, 1958) presenta, en el redescobert soterrani del Convent de les Arts d'Alcover, una instal·lació amb imatges fotogràfiques manipulades i una projecció de vídeo que utilitza per reflexionar sobre el canvi d'usos del territori i l'impacte de les instal·lacions industrials que omplen la perifèria de Tarragona. Extraradi que l'artista recorre en un trajecte diari en tren camí de Reus, el *commuting-to-work*, tan estudiat pels sociòlegs i urbanistes cool. Una brillant reflexió sobre els canvis en el paisatge, sobre el que érem i el que som, sobre el fet de pensar el futur com a acceptació i integració del lletgisme —en aquest cas el «brutalisme industrial»— en la nostra vida i en el nostre paisatge vital.

2. Aquest univers suburbial, que l'artista coneix bé, pobla l'imaginari de la seva infantesa i joventut a Montcada i Reixac, i probablement el podem trobar, de manera més o menys explícita, en bona part del seu treball. Rilke va deixar escrita una frase que s'ha fet molt cèlebre: l'autèntica pàtria d'un home —i per descomptat, una dona— és la infantesa. El paisatge que construïm i habitem en els primers anys de la nostra vida ens acompanya cada dia i el recorrem en cada passejada que fem.

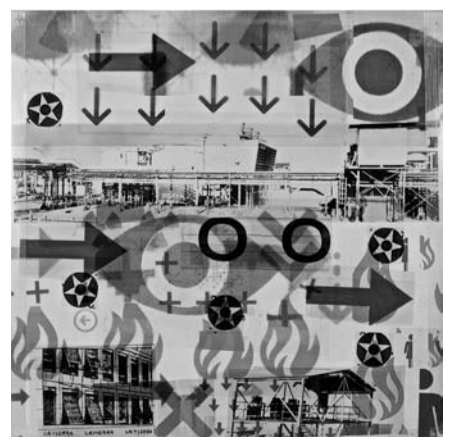
3. Probablement d'aquí a 50 anys els espais avui dia poblats per parcs temàtics i apartaments, restaurants i botigues de *souvenirs*, ocasionaran un nou paisatge postindustrial, però, en aquest cas, relacionat amb el món del turisme, per no parlar dels immensos parcs comercials que totes les ciutats s'afanyen a construir als afores de les ciutats —novament l'extraradi— i que tard o d'hora, a mesura que els hàbits de consum canviïn, cauran en l'oblit i s'ompliran d'ombres i fantasmes. Com ha passat amb les sales de festa i les macrodiscoteques.

4. Una línia creativa molt fèrtil que compta amb les aportacions entre altres de Hal Foster —uf!, ja fa més de 25

anys— al debat de l'artista com a etnògraf, i que han continuat autors molt diversos, com ara el mediàtic Nicolas Bourriaud, als quals hauríem d'afegir els estudis sobre «el paisatge» i les postures crítiques fruit de la reinvençió de l'espai ciutadà en l'art contemporani que van des de Domingo Mestre (*Arte, cultura e impostura*, Ed. Comissariat Associació, Reus, 2008) a les endolcides propostes del CCCB, en què se'n qüestionen els usos i transformacions.

5. El treball de Lídia Porcar estableix connexions i ponts amb la cultura del consum, fugint de les habituals relacions a les quals l'art pop ens havia acostumat. Emprant llenguatges propers a la televisió o directament extrets de la senyalística, el manga o el grafit, l'artista ens acompanya en un viatge al «pati del darrere» no amb un afany de fer *tabula rasa*, sinó més aviat com a guia que ens recorda que estem fets de moltes coses, algunes un pèl molestes i que ens resulten incòmodes, fins i tot estranyes; com si fossin d'un altre planeta, però no ho són.

Vistes de l'exposició. Fotografies: Lídia Porcar i ARTIGA.

AURELI RUIZ.**«SAVE OUR SOULS»**

// QUIM TORRES

*Centre d'Art de Tarragona, Casa Canals.**Del 7 d'abril al 30 de maig de 2021.*

Ja era hora que la capital de la província que ha vist desenvolupar la carrera artística d'un creador tan prolífic com Aureli Ruiz acollís una exposició seva d'una envergadura més d'acord amb la seva significació artística, al Centre d'Art de Tarragona. El contrapunt negatiu d'aquesta exposició és que s'ha dut a terme en un moment convuls per al Centre, per la seva manca de direcció i programació, que han fet que, potser, la mostra no lluis tot el que es mereixia.

Així, Aureli Ruiz ens presentà «Save our souls», un títol que fa referència a la senyal de socors –SOS–, ja que la temàtica gira entorn la problemàtica migratòria al voltant del mar Mediterrani, on migrants que escapen de territoris en guerra o en situació de precarietat moren cada dia davant la passivitat d'uns altres països que volen mostrar-

se com l'avantguarda de la «civilització». Que les ànimes han de ser salvades és un punt on posa èmfasi l'exposició, ja que no es tracta pas de cossos inerts o de simples humans que percebem com a altres i esquivem, sinó que elles també són nosaltres, com suggereix el retrat de l'artista, realitzat per Enric Llevat, disposat de manera incòmoda just al terra de l'entrada.

Les obres que en formen part són, en molts dels casos, recuperacions de peces o fragments d'antigues creacions, algunes de les quals es van poder veure el 2018 a

«PERFORMANCE (a l'alçada dels teus ulls / a l'alçada dels teus peus) FILM» al Centre de Lectura de Reus, però que adquireixen aquí nous significats, menys poètics i més punyents: un rellotge que es reinicia constantment, com la vida del migrant en marxar de casa seva; reflexions sobre el seu rastre, els murs i les fronteres; o referències a les parts més dures d'aquests viatges, les pors i la mort. Respecte d'aquest últim punt cal remarcar l'ús d'un element tan característic en l'obra d'Aureli Ruiz com és la manta tèrmica, disposada aquí de manera aclaparadora i plena de significat. No obstant, el recorregut acaba albirant un horitzó d'esperança, tot i que modesta, amb una peça que traspasa el mitjà merament visual.

Amb tot plegat, l'exposició ens ajuda a reflexionar, des de l'empatia, sobre una problemàtica que no pot continuar sent invisibilitzada, a través d'una nova mirada al complex univers simbòlic d'Aureli Ruiz.

Vistes de l'exposició. Fotografia: ARTIGA.

MAMT,**«ZONA ZERO» I NOVES PROPOSTES**

// MÀRIUS DOMINGO

El nomenament de Manel Margalef com a nou director del Museu d'Art Modern de Tarragona, a començaments de 2020, gran coneixedor del complicat món artístic que ens envolta, ha comportat l'arribada a aquest centre de diverses novetats, algunes amb un caràcter molt simbòlic, com la modificació dels fulls de sala i els catàlegs, i altres amb un recorregut més profund, com ara el canvi de concepte en la Biennial d'Art, l'obertura de la «zona zero» i una renovada política d'adquisicions.

Fa uns mesos es presentaven les noves bases de la Biennial d'Art que promou la Diputació de Tarragona des de fa 77 anys, una biennial que calia actualitzar per donar-li impuls i una renovada lluentor. En l'actual convocatòria s'han fusionat en un de sol els dos premis que s'atorgaven fins ara, el Tapiró de pintura i el Julio Antonio d'escultura, amb la concessió de dos accèssits i una dotació com a

ajuda a la producció i transport de les 10 obres que formaran part de l'exposició de la biennial, a la vegada que la idea de disciplina, tan lligada al segle xx, s'expandeix al concepte més ampli d'arts visuals, cosa que permetrà incloure obres de qualsevol tipologia.

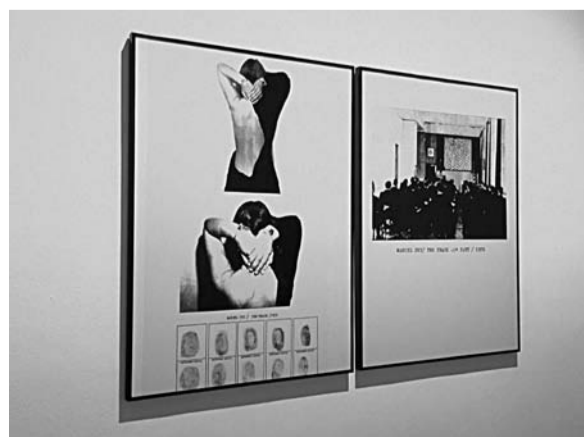
A l'abril s'inaugurava una mostra amb les noves adquisicions, realitzades a partir d'una proposta de la Diputació de Tarragona –membre de la Xarxa de Museus d'Art de Catalunya– a la Generalitat, que les va adquirir per integrar-les a la Col·lecció Nacional d'Art Contemporani i a la Nacional de Fotografia, donant-les en dipòsit al MAMT que, a partir d'ara, en té la custòdia. Obres molt significatives de Carles Fargas, Ro Caminal, Salvador Juanpere, Anna Malagrida, David Mocha, Teresa Mulet i Marcel Pey. Artistes del territori que amplien el relat de la col·lecció del museu, establint un diàleg crític amb la resta de peces. S'ha habilitat un nou espai expositiu, la «zona zero», que permetrà exposar propostes amb llenguatges diversos, habitualment relacionades amb el context artístic actual. Així, vam poder veure durant el tercer trimestre de 2020 «Glòria. I ara què?», un conjunt de fotografies del

Col·lectiu Photo Km 0 que documentaven la destrucció que va provocar el temporal Glòria al Delta de l'Ebre entre el 20 i el 23 de gener del 2020. Al juliol està prevista la inauguració d'«El teorema de Maslow», amb la participació de diferents artistes en una col·laboració de La Trastera i Maslow Industries. I més endavant s'exhibiran obres de Cristina Garrido, de qui podem veure el vídeo *Boothworks* o Raquel Sanchez-Friera (*I'm too sad to tell you*).

Segurament no són canvis que s'hagin gestat en quatre dies, ni els seus efectes es notaran d'avui per demà, cal dir que el museu compta amb un equip humà potent i experimentat, que ha eixamplat a casa nostra la base de persones interessades en l'art de forma genèrica i en l'art contemporani en particular. Ara s'afegeix aquesta mirada renovada al món artístic actual –una tasca sempre complicada– que aporta el nou director i que ja havia encetat Rosa Ricomà, directora en l'etapa anterior.

Noves adquisicions MAMT. Vistes de l'exposició.

Fotografies: MAMT i Dolors Ayxendri.

UNA EXCEL·LENT COL·LECCIÓ DE LLIBRES D'ARTISTA

// ABEL FIGUERES

«El llibre com a present continu» Centre d'art Tecla Sala de l'Hospitalet de Llobregat. Abril/juny de 2021.

La gran exposició que hem pogut veure ens ha permès gaudir d'una selecció de l'excel·lent col·lecció de «llibres d'artista» que Marià Chanco ja fa temps que explora, recerca, recull i atresora. La mostra duia el títol tot volent fer referència, alhora, a l'experimentació continua dels artistes i a l'actualitat del material exposat. El subtítol ja aclaria una mica més que es tractava de «llibres d'artista al voltant de les poètiques conceptuals». La tria de les obres exposades (i dels textos que també formaven part de l'exposició) ha anat a càrrec de la comissària Antònia Vilà que ha dut a terme aquesta tasca d'una manera intel·ligent, suggeridora, laboriosa i molt ben documentada.

A l'inici de l'itinerari expositiu ens trobàvem davant d'un llarg llistat amb els noms dels artistes que hi tenien una o diverses obres exposades. S'hi podien llegir els noms de Carl Andre, Giovanni Anselmo, Marcel Broodthaers, Daniel Buren, James Lee Byars, Hanne Darboven, Eugen Gomringer, On Kawara, Joseph Kosuth, Hansjörg Mayer, François Morellet, Roman Opalka, Dieter Roth, Bruno Munari, Herman de Vries i un llarguíssim etcètera. Tots ells són reconeguts internacionalment en les seves respectives activitats i estan relacionats d'una manera o altra amb l'art conceptual, l'abstracció, el minimalisme, la poesia concreta, el *land art*, l'art pop, la poètica sonora, el *mail art*, la poesia visual, etc.

La mostra pròpiament dita començava amb un paràgraf de Sol LeWitt i el seu primer llibre editat. En aquest text, LeWitt manifesta, entre altres coses, que «els llibres d'artista són, com qualsevol altre mitjà, una manera de conduir idees artístiques des de l'artista fins a l'espectador/lector» i que «són obres en si mateixes, no reproduccions d'obres».

Al llarg de l'exposició, que ocupava nou sales senceres, s'alternaven les publicacions de tot tipus, format i presentació, amb frases al·lusives a les seves infinites possibilitats. Així, Ulises Carrión ens recordava que «la presentació visual és un material en si mateix» i Bruno Munari declarava que «els seus llibres comuniquen qualsevol cosa a través de la naturalesa del paper, el gruix, la textura, la transparència, el format de la pàgina, el color, la suavitat o la duresa, la llum o l'opacitat, l'enquadernació o el plegatge».

La quantitat de llibres exposats era tan gran, tan rica i tan heterogènia que es fa molt difícil triar-ne alguns en un espai tan reduït com aquest, però podem citar, per exemple, les memòries de les caminades fotogràfiques de Richard Long; els volums d'On Kawara amb els quals documenta l'any 1969 dia a dia tot cartografiant els carrers de les ciutats per on viatjava (a «I Went»), enumerant cada persona amb qui va quedar (a «I Met»), retallant tot el que va llegir a la premsa (a «I Read») i mecanografiant les entrades del seu diari («Journal»); o la transcripció del temps en l'obra de Roman Opalka a través dels quadres plens de xifres que es relacionen amb els seus autotrats fotogràfics realitzats per documentar el final de cada pintura.

Tot plegat, una extraordinària aventura compartida per tots aquests artistes a la recerca de les possibilitats infinites d'experimentació, expressió i assaig constant al voltant del concepte ampliat de «llibre d'artista». I una exposició i una col·lecció excepcionals.

TRES MOTIUS PER ANAR A CASTELLÓ

// ASSUMPTA ROSÉS

«Un cert ordre» Galeria Cànem. Castelló. Del 29 de maig al 30 de juny de 2021. canemgaleria.com

La Cànem és la primera galeria d'art contemporani consolidada, compromesa i de risc que trobem si anem cap al sud. Per això la sentim molt més a prop del que representa la distància en quilòmetres. De tant en tant acull exposicions d'artistes de Tarragona, com ara Manel Margalef, Jordi Abelló, Marcel Pey o la que ha fet recentment d'Antoni Alcàsser i ens sentim agraïts i contents per l'atenció. Ara presenta l'exposició «Un cert ordre», una mostra d'artistes que reflexionen i s'expressen amb els llenguatges de l'abstracció geomètrica, sigui amb una geometria estricta o amb formes de geometria aproximativa, seguint l'ordre dictat per un gest controlat per la raó o bé guiats per la intuïció. Són treballs que normalment respecten els condicionants formals d'espais i volums estructurats per lleis físiques. Darrere les formes de la natura, sempre acaba emergint... un cert ordre.

Vicente Castellano, Joaquim Chanco, Amparo Dols, Jaume Faixó, Ricardo Fernández, Enrique Larroy, Pepe Montfort, Manuel Rey-Fueyo i Jaume Rocamora són els artistes que participen a l'exposició. Artistes rigorosos, conseqüents, metòdics. Així solen ser els autors que

practiquen la geometria, sigui de manera exacta o aproximativa, sigui amb una finalitat constructiva o simbòlica.

Tenim tres motius per baixar a Castelló: retrobar la galeria Cànem i la seva directora Pilar Dols, veure una exposició de bons autors geomètrics i donar suport al treball de dos artistes del nostre territori: Joaquim Chanco i Jaume Rocamora.

Jaume Rocamora, artista de Tortosa, ha rebut diferents reconeixements que mereix per tants anys de treball seguint roderes estrictes: geometria, experimentació i reciclatge de materials. Calidesa i poesia al darrere del rigor formal i la contenció minimalista. Ha creat un llenguatge amb els seus característics cartrons grisos, retallats i ordenats en construccions i collages a la manera constructivista. Sense sortir del seu camp de recerca i expressió, ha explorat diferents territoris creatius i ha produït relleus, dibuixos, gravats, poemes visuals, llibres d'artista i instal·lacions.

L'altre és Joaquim Chanco, el pintor amb més projecció del nostre territori, creador d'un llenguatge personal proper al minimalisme però no tancat dins cap llei estricta, sinó sempre disposat a posar-les totes en qüestió. Autor que juga les seves cartes entre la raó de la geometria i l'impuls del gest; entre la concreció formal estable i l'ordre trasbalsat pel moviment i l'acció.

Obres de Joaquim Chanco (a dalt) i Jaume Rocamora (a baix). Fotografies: Galeria Canem.

Del carrer

a l'estudi

Exposició de graffiti i artistes de l'escena urbana a Valls i el Camp de Tarragona

Del 9 de juliol al 26 de setembre de 2021

Museu de Valls ←

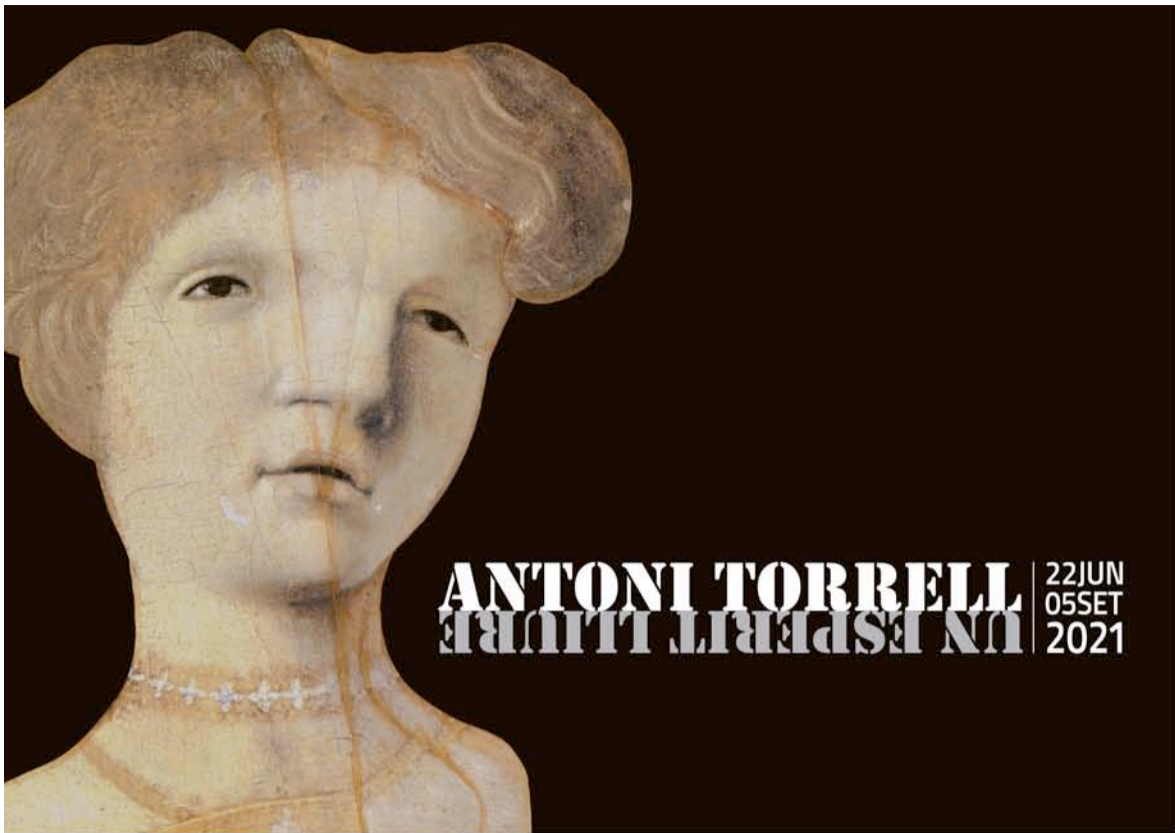
De dimarts a dissabte d'11 a 2 i de 5 a 8 del vespre. Diumenges i festius d'11 a 2.

MOLL DE COSTA - La Rambla de la cultura

MOLL DE COSTA

EL TEOREMA DE MASLOW

Nº 1.1 # EL TRIOMF DE LA POR. / EL TRIUNFO DEL MIEDO. / BELDURRAREN GARAIPENA.

02/07 - 05/09/2021

MASLOW INDUSTRIES / LA TRASTERA

Convocatòria 2021

www.dipta.cat/mam1

BAD^T

Biennal d'Art
Diputació de Tarragona

MUSEU D'ART MODERN TARRAGONA

Diputació Tarragona

SALA AGORA

Pl. de l'Ajuntament, 4
43850 CAMBRILS

L'ALQUÍMIA DELS SOMNIS

COIA IBÁÑEZ FERRATER

DEL 9 DE JULIOL AL 27 D'AGOST DE 2021

AJUNTAMENT DE CAMBRILS
Cultura

SALA AMBITS

C. de Sant Plàcid, 18-20
43850 CAMBRILS

EL REBOST

CARLES PIQUERAS

DEL 7 DE JULIOL AL 3 D'AGOST DE 2021

AJUNTAMENT DE CAMBRILS
Cultura

Direcció: Assumpta Rosés // **Consell de Redacció:** Cèlia del Diego, Màrius Domingo, Assumpta Rosés, Antonio Salcedo i Quim Torres // **Secretari:** Quim Torres // **Correcció de textos:** Agnès Toda // **Disseny i maquetació:** Àlex Ayxendri // **Seguiu-nos al Facebook i a Instagram:** ca-es.facebook.com/artiga.tarragona // [@artiga.revista](https://www.instagram.com/artiga.revista) // artiga.revista@yahoo.es

Amb el suport:

Diputació Tarragona

Generalitat de Catalunya
Oficina de Suport a la Iniciativa Cultural

ARTIGA
artiga.cat